

1980'lerde Türkiye'de Cinsellik ve *Nokta* Dergisi

Zafer Çeler

Galatasaray Üniversitesi

1980'ler Türkiye tarihi içerisinde siyasi, iktisadi, kültürel ve diğer toplumsal alanlar açısından oldukça önemli bir yere sahip olan bir dönem olarak diğerlerinden ayrılır. Elbette geçmiş dönemlerden aktarılan bir sürekliliği de göz ardı etmeden denebilir ki 1980 yılı Türkiye açısından bir kırılmanın yılıdır ve Türkiye 1980'lere iki büyük travmayla birlikte girmiştir. 24 Ocak Kararları iktisadi alanda, 12 Eylül Darbesi ise siyasal alanda ülkenin tarihinde toplumsal bir yer kaymasının başlangıcını imliyorlardı. Neo-liberal politikaların yedeğine aldığı yeni-sağ siyaset Batı'da bile büyük toplumsal çalkantılar ve krizlerle kendine yer bulmaya çalışırken, Türkiye bu değişimi bir askeri darbeye birlikte çok daha derinden yaşamaya başladı: darbeye birlikte kafası ezilip susturulmuş siyasal yaşam ve özellikle sol hareket ve 1983'te iktidara gelip ülkeyi serbest piyasa üzerinden dünya ekonomisine eklemlemeye kararlı neo-liberal olduğu söylenen ama daha çok bir kaptı-kaçtı ekonomisinin yerleşmesini sağlayan Özal hükümetleri dönemi. Nurdan Gürbilek'e göre iki farklı iktidar projesinin, iki farklı söz siyasetinin ve iki farklı kültür stratejisinin sahnesi olmuştu 1980'ler: "Bir yandan bir baskı ve yasaklar dönemi, diğer yandan yasaklamaktansa dönüştürmeyi, yok etmektense içermeyi, bastırmaktansa kışkırtmayı hedefleyen daha modern, daha kurucu, daha kuşatıcı denebilecek bir kültürel stratejinin kendini var etmeye çalıştığı yıllardı."¹ Bu modern ve kurucu olarak tanımlanabilecek olan iktidar projesi aslında Foucault'nun bireyi bir özne olarak bir iktidar söyleminin içerisinde en ince ayrıntılarına kadar ayrıştıran, onu bir iktidar alanı olarak tanımlayıp hükmü altına alan modern disiplinler devlet aygıtı tanımıyla da uyum içindeydi. Foucault'ya göre iktidar bir taraftan bilindik kaba kuvvete dayalı baskı araçlarını kullanırken, diğer yandan o zamana kadar konuşulmayan konuşulur kılarak, görünür hale getirip tanımlayarak ve kışkırtarak tahakkümünü yerleştiriyordu.² İşte tam da bu noktada Nurdan Gürbilek'in 1980'ler Türkiye'si'ni tasviri daha da açıklayıcı ve anlamlı

1. Nurdan Gürbilek, *Vitrinde Yaşamak: 1980'lerin Kültürel İklimi* (İstanbul: Metis Yayınları, 2007), s.8.

2. Michel Foucault, "Technologies of the Self," Paul Rabinow ve Nikolas Rose (derleyenler), *The Essential Foucault* (New York: The New Press, 2003) içinde, ss.145-169.

bir hale gelmektedir. Gürbilek için 1980'ler "Bir yandan bir red, inkâr ve bastırma dönemiydi, diğer yandan insanların arzu ve iştahının hiç olmadığı kadar kısıktıldığı bir fırsat ve vaatler dönemi. Bir yandan söz hakkı engellenmiş, susturulmuş Türkiye vardı, diğer yandan söze yeni kanallar, yeni çerçeveler sunan bir 'Konuşan Türkiye'."³

'Susturulan Türkiye' tablosu içinde basın da vardı. Yazarlarının ve çalışanlarının birçoğu kovuşturmalara uğrar, hapse atılırken, bir taraftan da ağır bir sansür altında hayatta kalmak zorundaydı basın. Lâkin bu baskı ve susturulmanın ortasında, darbeden sonraki bir iki yıl içinde yeni dergiler ve gazeteler de ortaya çıkmaya başlamıştı. Bunlardan biri de yayın hayatına 1982'de bir magazin dergisi olarak başlayan *Nokta* dergisiydi. Bir süre sonra dergi siyasi bir dergi niteliği kazanmış ve Türkiye'nin en saygın yayınlarından biri olarak özellikle 1980'lere damgasını vurmuştu. Bu yazıda 1982 yılından itibaren 1980'lerin sonuna kadar olan bir süreç içerisinde *Nokta* dergisi cinsellik kavramı çerçevesinde değerlendirilecektir. 1980'ler, yukarıda değinildiği üzere, Türkiye açısından daha sonraki dönemleri şekillendirici ve temel yapısal ve söylemsel değişikliklerin kurulduğu bir dönem olması açısından seçilmiştir. Cinsellik kavramı ise özellikle 'Konuşan Türkiye' tanımı dahilinde, Türkiye'nin 1980'ler boyunca geçirdiği kültürel ve toplumsal değişimi anlamak ve açıklamak için önemli bir araçsal işleve sahip olduğu için ele alınmıştır.

Derginin ilk yılları tamamıyla bir magazin dergisi formatı içerisinde sanatçıların özel hayatları, televizyondaki diziler ve filmler hakkındaki yorumlar ve sanat ve kültür haberlerine ağırlık verilerek geçmiştir. 'Toplum' başlığı altındaki bölümde daha çok çocukların ve gençlerin eğitime yönelik pedagojik bilgiler verildiği görülmektedir.⁴ Fakat ilginç olan, derginin magazin dergisi olmaktan çıkıp haftalık siyasi dergi olarak yayınlanmaya başlamasıyla birlikte 'Toplum' başlıklı bu bölümde cinsellikle ilgili haber ve yazıların yayınlanmaya başlamasıdır. Bu haber ve makaleler zamanla bu bölümden dışarı taşmış, konu ve içerik olarak çok daha fazla çeşitlenmiş ve sayı olarak da oldukça fazlalaşmıştır. Çocukların cinsel eğitiminden, karı koca arasındaki cinsel sorunlara, yatak odası fantezilerinden, pornografiye, zoofiliden, eşcinselliğe uzanan bir yelpazede ele alınan konular zaman zaman kapağa da taşınıyor ve oldukça ses getiriyordu. Derginin yazarlarından Tuğrul Eryılmaz'a göre cinsellik konusu dergi çalışanları tarafından bir özgürlük alanı olarak kullanılmıştı. Darbenin getirdiği baskı ortamında söz söylenebilecek

3. Nurdan Gürbilek, *Vitrinde Yaşamak*, s.9.

4. Örneğin, "Kendi Gözüyle Gençler," *Nokta*, Sayı 23 (1-7 Ağustos 1983); ve "Çok 'Evli' Çocuklar: Çocuk İçin Boşanma İlle de Mutsuzluk Değil," *Nokta*, Sayı 38 (14-20 Kasım 1983).

çok sınırlı bir alan kalmıştı ve bu alanlardan en apolitik gibi görüneni—en suya sabuna dokunmayan gibi görünen alan—ise cinsellik mevzuuydu.⁵ Aynı konuya Can Kozanoğlu da 1980'lerin kültür ortamını incelediği kitabında “açık politik tartışmalar yapılamayacağı anlaşılınca, gündelik hayata, popüler kültüre meyledildi,” diyerek değiniyor.⁶ Gündelik olanın ve her şeyden önemlisi de özel hayatın *Nokta* dergisinin sayfalarında böylesine geniş bir şekilde yer bulması daha sonrasında Türkiye’de kamusal olan ve özel olan arasındaki ilişkiye dair meydana gelecek olan değişikliklerin de habercisiydi. 1980’lerde cinsellik başta olmak üzere özel hayat, daha çok özgürleşme ve bireyselleşme söylemi içinde, dile dökülmeye başlandı. Böylece, 1980’lerin Türkiye’ye getirdiği yeniliklerden biri özel hayat kavramı oldu. Özel olan kamusal alanda dillendirilmeye, açık edilmeye böylece daimi bir tecessüsün nesnesi olarak büyük bir açıklıkla basın tarafından deşilmeye başlandı. Bu çalışma kapsamı içerisinde görüşme yapılan tüm kişiler cinsellik üzerine ya da kadın ve erkek ilişkileri, yatak odası sırları üzerine söylenen sözlerin çoğalmasını bir özgürleşme ve tabuları yıkma eylemi olarak nitelediler. Halbuki Ayşe Saktanber’in 1980’leri kadın hareketi açısından değerlendirdiği yazısında belirttiği gibi “herhangi bir alandaki söylemsel yaygınlaşma o alandaki mevcut toplumsal baskıların kalkıyor olduğunun doğrudan bir göstergesi [olamaz].”⁷

Nokta dergisinin bir süre yayın yönetmenliğini yapmış olan Haluk Şahin’in de belirttiği gibi, *Nokta* dergisi aslında bir geçiş dönemi dergisiydi.⁸ 1980 öncesinin eğitilmiş ve sol eğilimli kentli kesiminin 1980 sonrası neo-liberal politikalarıyla yoğrulmuş yeni düzenine adapte olduğu dönemin bir dergisi olarak *Nokta* hem sol-demokrat duyarlılığa seslenip hem de yeni düzenin doğurduğu yeni yaşam koşullarını seslendiriyordu. Özellikle cinsellikle ilgili hemen hemen birçok yazı Batı referanslı akımların ya da yeni oluşumların tanıtılması olarak sunuluyordu.

Dergide cinsellik konusunun üzerinde döndüğü iki temel ana eksen gözümüze çarpıyor: Biri cinsellik konusundaki bilgisizlik ve eğitimin gerekliliği iken, diğeri cinsel hayatın bu tür bir bilgilendirme sonucunda renklendirilmesi ve canlanması mevzuuydu. Cinsel bilgisizlik mevzuu ise kentli sınıfların aile içi eğitimlerine yönelmesi ve geleneksel taşra toplumunun bilgisizliğinin gösterilmesi açısından ikiye ayrılabilir. Örneğin, 6-12

5. Tuğrul Eryılmaz ile 14 Nisan 2011 tarihinde yapılan görüşme.

6. Can Kozanoğlu, *Cilalı İmaj Devri* (İstanbul: İletişim Yayınları, 1995), s.100.

7. Ayşe Saktanber, “Türkiye’de Medyada Kadın: Serbest, Müsait Kadın veya İyi Eş, Fedakâr Anne,” Şirin Tekeli (der.), *1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010) içinde, s.188.

8. Haluk Şahin ile 10 Nisan 2011 tarihinde yapılan görüşme.

Şubat 1984 sayısında gençlerin cinsellik konusunda yaşadıkları sıkıntılarla ilgili olarak kaleme alınan yazı şöyle başlıyor: “Birçok doktor ve hastanenin kayıtlarında bu tür vakaların [çocuklarda cinsel bozukluklara] dökümüne rastlamak mümkün. Başvuru sebebi ya psikolojik ya da organik bozukluk oluyor, ancak çoğunun tanısı aynı: Cinsel bilgisizlik.”⁹ Ya da cinsel hayatlarında çiftlerin karşılaştıkları sorunların kaynağı yine bilgisizlik olarak gösterilip aslında bu sorunların eğitimle kolayca aşılabileceği aktarılıyor.¹⁰ Bu bilgisizliği aşan kişiler ve çiftler içinse sağlıklı bir cinsel hayatı aşan bir fantezi dünyası sağlık veriliyor. Aslında fantezi ve haz kültürü 1980’lerle birlikte ortaya çıkan yeni düzenin en önemli bileşenlerinden birini de ifade ediyordu. *Nokta* dergisinin özellikle bu cinsellik haberlerinde Batı referansını kullanması bu noktada oldukça anlamlı görünmektedir, çünkü Batı’da gelişen ve özellikle 1980’lerle birlikte tam biçimini bulan tüketim toplumunun temel bileşenlerinden birini de bu tür bir haz ve fantezi peşinde koşma isteği oluşturuyordu. İncelenen dönem boyunca cinsellik konusunda yayınlanan yazıların büyük çoğunluğunu bu tür cinsel fantezilere dair yazılar ve haberler oluşturuyordu. Özellikle bir kısmının ana başlığı konunun kendisini ele verir biçimde “Cinsellik/Fanteziler” şeklinde konulmuştu. 10 Ocak 1988’de yayınlanan sayıdaki yazılardan biri şöyle sesleniyordu:

“Cinselliğin üreme amacından kopup, bir haz alanı haline dönüştüğü çağımızda, cinsel hayatı renklendirme ve zenginleştirme aracı olarak fantezilerin önemi de giderek artıyor. [...] Cinsel fantezilerdeki asıl tahrik unsuru, seks değil, seks dışı öğeler. Statü, şöhret, para, başarı, hükmetme, hükmedilme, ezme, ezilme, boyun eğme, tapma, tapılma gibi arzular, kurulan fantezilerin asıl tahrik unsuru oluşturuyor.”¹¹

Geleneksel toplumun cinselliği üremeye sınırlandıran baskıcı yapısının ortadan kaldırılması gerektiği ve haz üzerinde yükselen bir yaşam biçimi içinde cinselliğin en önemli haz kaynaklarından biri olarak çeşitlenmesi ve renklenmesi gerektiğine dair bu gibi yazılar *Nokta* dergisinin sayfalarında sıklıkla bulunabiliyordu. Burada da belirtildiği gibi statü, para ve başarı gibi Özalizm’in meyvesi olan yeni yaşam tarzının sembolleri de bu tür bir haz ve fantezi arayışının temel kaynaklarını oluşturuyorlardı. Sıklıkla işlenen diğer bir konu olan pornografi de yine fantezi bağlamında değerlendiriliyordu:

“...pornografi yalnızca cinsel baskıdan değil, insanların cinsel yaşamlarına renk katma isteklerinden de kaynaklanıyor [...] Pornografi ortadan kalkacak demek, fanteziler ortadan kalkacak demek-

9. “Beni Leylek mi Getirdi?” *Nokta*, Sayı 30 (6-12 Şubat 1984).

10. “Karım Hala Bakire,” *Nokta*, 4/4 (2 Şubat 1986); ve “Gerdekedeler,” *Nokta*, 4/6 (16 Şubat 1986).

11. “Düşler Dünyasında Seks,” *Nokta*, 6/1 (10 Ocak 1988).

tir. [...] Oysa baskılar kalktığında cinsel yaşam şu anda hayal edemeyeceğimiz yeni boyutlar, yeni renkler kazanacak. Çeşitlenecek. O zaman da fantezi olarak porno meraklıları olacak. Belki daha da çok olacak.”¹²

Nokta dergisinde ayrıca yeni bir beden kültürünün ortaya çıktığı müjdeleniyor ve insanın toplumsal baskılardan sıyrılıp kendi bedenini keşfetmesi gerektiğini söyleyen yeni bir beden algısının Batı'dan çıkıp Türkiye'de de yaygınlaşmaya başladığı belirtiliyordu. Jean Baudrillard'ın en güzel tüketim nesnesinin beden olduğuna dair söylediklerini anımsatırcasına bedene yönelik bu ilgi derginin sayfalarında yer buluyordu:

“Beni mutlu eden her şey normal karşılanmalı, markete şortla gitmem de. [...] teşhirciliğin sosyal bir yönü de vardı ki 20. yüzyıl dünyasına hoş resimler, şaşırtıcı görüntüler sokmayı başaran da bu sosyalleşmeydi. Patolojik teşhircinin derdi haz almaktı; sosyal teşhirci ise verdiği hazdan pay kappmaya çalışıyordu, o kadar. [...] Yeni bir beden kültürü oluşmuş, insan vücudunun görmeye değer yerleri keşfedilerek gösterime sokulmuştu. [...] insanlar artık vücutlarıyla var olabilmeyi, vücutlarıyla bir şeyler söyleyebilmeyi başarıyorlar. ‘Beğenirseniz sevinirim; siz beğenip haz alırsınız, ben de beğenilmekten haz alırım...’ Bu Batı’da da böyle, Türkiye’de de böyle. [...] Var olan güzelliği sergileme, yeterli görülmediği noktada daha güzelini yaratma... Erkeklerin vücut geliştirme salonlarında, kadınların aerobik salonlarında aradıkları buydu. [...] Erkek bedeni de bakılır bir obje haline geldi.”¹³

Görüldüğü gibi, 1980’lerle birlikte görünürlük kazanan ve hem bir haz nesnesi hem de dolayısıyla bir tüketim nesnesi haline gelen erkek bedeni de *Nokta* dergisinin birçok kez ele aldığı konulardan biri haline geliyordu, erkek bedeni de artık keşfedilmesi gereken bir mecraydı:

“Sağlıklı bir beden bir anlamda keşif gezilerini hak eden bir beden olduğuna göre, yeni erkeğin cinselliğinin tek merkezlikten kurtulup tüm bedenine yayılmasını da şaşkınlıkla karşılamamak gerekiyor. Erkek vücut peşine takıldı, vücut değerlendirildi. Sadece zengin olmak yetmiyor artık vücudun da zengin olacak.”¹⁴

Bu örneklerden de anlaşılabilceği gibi, *Nokta*'da kullanılan dil bir taraftan onaylayan, bir taraftan da eleştirel bir mesafeyi korumaya çalışan, analiz eden bir dildi. Fakat bu iki farklı dilin arasındaki sınır oldukça belirsizdi ve eleştirelilik çoğu zaman onaylayan dile ve sıklıkla yazılara eşlik eden görsel malzemeye yenik düşüyordu. Tuğrul Eryılmaz *Nokta* dergisinin marjinalite ve ana akım söylem arasında gidip gelen bir dergi olduğunu ve bu farklılığın sayfadan sayfaya gözlemlenebileceğini söylerken bu nokta-

12. “Kadınlar da Porno Sever,” *Nokta*, 2/22 (23-29 Temmuz 1984).

13. “Yeni Bir Cinsel Kültüre Doğru: Teşhircilik,” *Nokta*, 6/30 (31 Temmuz 1988).

14. “Erkek Cinselliğinde Yeni Ufuklar: Ve Sıra Erkeklerde”, *Nokta*, 22 Mayıs 1988, yıl: 6, sayı: 20.

ya değiniyor aslında.¹⁵ Bir taraftan kadın meselesiyle ilgili olarak feminizmin genel savlarını analiz eden yazılar varken, öte yandan hemen her konunun çıplak kadın bedeni aracılığıyla anlatabileceği düşüncesi de dergi içinde gayet belirgindi. Örneğin, 24 Ocak 1988 tarihli sayıda yer alan “Hassas Nokta İncirlik” başlıklı yazıda cinselliğe ve kadın cinselliğine bakışı açık bir şekilde sergilemektedir.¹⁶ Kapağın yarısını kaplayan yatar durumdaki çıplak bir kadın bedeni hava üssünü çağrıştıracak bir şekilde sunulmuştur. Kadının cinsel organının üzerinde bir incir yaprağı vardır ve üzerinde kalkışa geçmiş bir savaş uçağı görülmektedir. Bu kapak iktidarın en saldırgan imgelerinden olan savaş uçağını erkek cinselliğiyle özdeşleştirerek kadın cinselliğini de iktidarın egemenliği altındaki pasif bir araç haline getirmektedir. Diğer başka bir örnekte ise, Japonların yeni bir televizyon teknolojisi geliştirdiklerini ve bu sayede televizyon yayınlarının çok daha net gerçekleştirilebileceğine dair verilen haberde kullanılan görselde biri net, diğeri ise biraz daha bulanık iki televizyon ekranındaki görüntüde at sırtında çıplak bir kadın resmi bulunuyordu.¹⁷ Bu açıdan kadın cinselliği her konuda, hatta cinselliğin söz konusu edilmediği durumlarda dahi, kullanılan ve metaforik bir değere sahip bir nesne haline indirgeniyordu.

Kentli orta sınıfların cinsel yaşamlarına yönelik olarak haz ve fantezi üzerinden işleyen bir söylem tutturulup, cinsel yaşam bir statü sembolü haline yükseltirken, geleneksel toplumun taşradaki bireylerine yönelik eleştirel bir dil kullanılıyordu. Bu eleştirel dil genelde geleneksel toplumun baskıcı yapısının ikiyüzlülüğünü yermek adına ironik bir dille birleşiyordu. Örneğin, taşrada yaygın olan zoofiliyle ilgili bir haber tamamen böyle bir ironik dille veriliyordu: yanında buzağısı olan inek resminin altına düşülen yazıda “Buzağıcık annesiyle birlikte... İstikbali karanlık!” ya da yazıya “Samanlıkta seyran var” başlığı uygun görülüyordu.¹⁸ Cinsel saldırıların, tecavüzün ya da sarkıntılığın temel nedeni olarak cinsel açlık gösteriliyordu. Cinsel açlık çekenler de elbette ya taşrada ya da büyük şehirlerin kenar mahallelerinde oturan insanlardı. Cinsel yaşamları olmayan, ya da olması gerekenden daha sönük olan bu insanlar renkli bir cinsel hayata sahip olmadıkları için statüden yoksun bir şekilde ikinci sınıf bir konumda cinsellikle ilişki kuruyorlar, bir taraftan da diğer insanlara rahatsızlık veriyorlardı: “Geri kalmış toplum delikanlısının kimi zaman cinsel sapıklıkla sonuçlanacak serüveni...”¹⁹ Pavyonlar gibi

15. Tuğrul Eryılmaz ile yapılan görüşme.

16. “Hassas Nokta İncirlik,” *Nokta*, 6/3 (24 Ocak 1988).

17. *Nokta*, 6/22 (5 Haziran, 1988).

18. “Kadının adı var, buzağının...,” *Nokta*, 4/9 (9 Mart 1986).

19. “Otobüste tatmin başkadır!...,” *Nokta*, 4/10 (16 Mart 1986)

mekânlar, ya da telekızlar gibi 'öteki kadınlar' da bu tür bir ironik dilin, çoğu zaman aşağılayıcı bir anlatım tarzının konusu oluyorlardı. Pavyonlar şöyle tarif ediliyordu: "Müşteriler 'sap' erkeklerden oluşuyor! Bu arada, 'sap' bayanların oturduğu birkaç masa da gözleniyor [...] Hemen her şeyde bir ikinci sınıflık hakim. Orkestra, müzik ve şarkılar genellikle kötü, içkiler pahalı, mezeler lezzetsiz, kadınlar da dünya güzeli değil. Müşterilerin de pek kültürlü olmadığı gözleniyor."²⁰ Kentli evli çiftlerin yatak odaları ve fantazileri söz konusu olduğunda oldukça içeriden konuşan bir dil kullanılırken, taşranın ya da varoşların cinselliği söz konusu olduğunda örnekte de görüldüğü gibi tamamıyla dışarıdan bakan, ötekileştiren ve durmadan ironik göndermeler ya da öğreten bir dille konuyu ele alan bir bakış açısı hakimdi.

Özellikle bu dışarıdan bakan ve ötekileştiren göz konu eşcinsellik ve transseksüellik gibi konular söz konusu olduğunda oldukça belirgindi. Elbette 1980'lerin baskıcı ve muhafazakâr havası içinde bu tür konuları gündeme getirmenin kendisi bile belli bir cüreti gösteriyor. Nadire Mater'in de belirttiği gibi, radikal bir tavrın sonucu olarak ortaya çıkıyor gibi görünse de daha önce de sözünü ettiğimiz gibi bir görünür kılma halinden daha çok özel olana yönelik bir tecessüsle kaleme alınmış gibi görünüyorlar.²¹ Her şeyden önce, eşcinsellerin mutsuzluğa yazgılı oldukları yargısı konuyla ilgili hemen hemen tüm yazılarda vurgulanan temel bir noktaydı. Eşcinsellerin toplumsal nedenlerden dolayı bir baskı ve terör ortamı içinde yaşadıklarının analiz edilmesi başka bir şey, eşcinsellerin eşcinsel oldukları için tuttukları yolun yol olmadığı ve sonuçta mutsuzluğa ve yalnızlığa yazgılı olduklarını söylemek ise başka bir şey. *Nokta*'da eşcinsellikle ilgili yayımlanan yazılarda eşcinsellik her şeyden önce Batı'da gelişen bir yeni yaşam tarzı olarak sunuluyordu. Hatta hiçbir akademik metinde bulunamayacak olan tanımlar gayet bilimsel bir dille sunuluyordu. Örneğin, lezbiyenlik iki türüydü, biri 'ikame lezbiyenlik,' diğeri ise 'modern lezbiyenlik.' İkame lezbiyenler erkeğe ulaşamadıkları için diğer kadınlarla mecburen beraber olurken, modern lezbiyenler ise ekonomik olarak özgürleşen modern şehirli kadının erkek egemenliğine karşı duyduğu tepkiden türemişti:

"Yirminci yüzyılın ikinci yarısının çalışma yaşamına ve toplumsal yaşama katılan, ekonomik olarak özgürleşen kadının, toplumda hala yaşayan erkek üstünlüğüne ve kadının horlanmasına duyduğu tepki, bugün Batı dünyasında ve büyük şehirlerimizde rastlanan bu tür lezbiyenliğin temelini oluşturuyor."²²

20. "Bir Buruk Muhabbet," *Nokta*, 4/16 (27 Nisan 1986).

21. Nadire Mater ile 2 Mayıs 2011 tarihinde yapılan görüşme.

22. "Kadın Kadına," *Nokta*, 3/29 (28 Temmuz 1985).

Bu noktada, eşcinsellik tamamıyla sonradan edinilmiş bir yaşam tarzı olarak ve tamamıyla kentli hali vakti yerinde eğitilmiş sınıfların tercih ettikleri bir seçim gibi sunuluyordu. Ama ilginçtir ki, yine aynı yazının içinde eşcinselliğin aile içindeki yanlış ilişkilerden kaynaklandığı ve çocukluk yıllarının önemi vurgulanarak o zamanda dahi geçerliliği kalmamış teorilere başvuruluyordu. Sevgisiz bir ortamda büyüyen çocuklar eşcinsel olurlardı, bu açıdan aileler özellikle ilk çocukluk dönemine dikkat etmeliydiler. Bir psikiyatristten alınan bir görüşte şöyle deniyordu: “Olaya temelinden baktığımız zaman, bu bir rahatsızlıktır. Kişilik oluşumunda bir sapma, bir ruhsal rahatsızlıktır.”²³ Aynı olguyu hem hayatın belli bir aşamasında tercih edilmiş bir yaşam biçimi olduğunu iddia edip öte yandan ilk çocukluk döneminde bulunamayan sevgiye bağlamak açık bir tutarsızlık olarak görünüyor. Zaten eşcinseller ve yaşadıkları, toplumsal bir olgu olarak ele alınmayıp, daha çok cinsel hayatlarının marjinalliği merak konusu ediliyordu. Hiç taşralı ya da fakir eşcinsel yoktu, bütün eşcinseller zengin ve sefa içinde yaşayan marjinal ve bohem insanlardı: “yıllardır zevki sefa ve cinsellik temelinde bir araya gelen bu çevreler...,” diye tanımlanıyor eşcinseller.²⁴ Hem 1985 yılında, hem de 1988 yılında yayımlanan lezbiyenlikle ilgili yazılarda ana figür İstanbul sosyetesinin renkli siması ve ‘uluslararası Türk lezbiyeni’ olarak sunulan Güner Kuban’dı. Lezbiyenlik özellikle sosyete kadınları arasında moda olan, erkeklerden sıkıldıkları için seçtikleri bir ‘lifestyle’ olarak sunuluyordu. Lâkin, bu kadınlar da asla ve asla mutlu olamıyorlar, sonuçta yine tatminsizlik ve yalnızlık batağına saplanıyorlardı.²⁵

Nokta dergisi birbirlerinden farklı ideolojilere sahip bir grup aydını kendi çatısı altında toplamış bir dergiydi. Bu parçalı özelliği yayımlanan yazılarda da kendini gösteriyordu. Diğer taraftan da 1980 dönemi gibi bir geçiş döneminin dergisi olması nedeniyle bu tür bir parçalı kimlik dergi içinde daha da belirginleşiyordu. Hitap ettikleri kesim kentli eğitilmiş sol liberal bir çevreydi ki bu kesim 1980 öncesinin sol duyarlılıklarına sahipken aynı zamanda varlığını yeni yeni hissettiği farklı bir yaşam tarzına da adapte olmaya çalışan ve yeni bir toplumsal ve kültürel kimliği edinmeye çalışan bir sınıftı. Tuğrul Eryılmaz’a göre, *Nokta* dergisi liberalliği ağır basan sol-liberal bir dergiydi—elbette ki buradaki ‘liberal’ sıfatı Özal’ın ekonomik liberalizmini tanımlıyordu. Cinsellik bu noktada bu kentli kesimin yeni kültürel bagajının önemli bir parçasını tanımlarken, zengin bir cinsellik alanı üzerinden bir statü kazanma endişesi de bu yeni düzen tarafından

23. “Kadın Kadına.”

24. “Edebiyatta Aids Salgını,” *Nokta*, 6/20 (22 Mayıs 1988).

25. “Erkeksiz ama erkekçe bir yaşam,” *Nokta*, 6/11 (20 Mart 1988).

pompalanan bir nitelik olarak beliriyordu: Para aracılığıyla elde edilebilen statüyle ele ele giden bir cinsel yaşam statüsü. *Nokta* dergisi bu açıdan bu toplumsal kesime yatak odalarını şenlendirecek, fantezilere boğacak ve daha fazla haz almalarını sağlayacak yeni yollar öneriyordu. Elbette ki bu tür yazıların dışında çok daha eşitlikçi bir anlayışla çok daha toplumsal bir açıdan kadın meselesi gibi konulara değinen yazılar da mevcuttu; fakat iş cinselliğe geldiği zaman durum bir farkındalık yaratmaktan çok bir merak uyandırmak ve böylece satışları da arttırmaktı. Cinsellik bugün olduğu gibi 1980'lerde de iyi satan bir alandı basın için. *Nokta* dergisinde çıkan ve dönemin erkek dergilerini konu alan bir yazıda bu dergiler cahil halkın cinsel açlığını kullanmalarından dolayıısıyla eleştiriliyor ve *Nokta*'nın bu açıdan aşk ve cinselliği politika, ekonomi ve kültür gibi alanlar kadar önemseydiği iddia ediliyor, cinselliği ahlakçılığın tekelinden kurtardığı iddia ediliyordu.²⁶ Fakat dergi kapaklarında her ay en az bir kez ilgili ya da ilgisiz konularda kadın bedenini ve cinselliğini kullanıyordu ve Ayşe Saktanber'in de ironik bir şekilde ifade ettiği gibi, demek ki “kadın bedenini de cinselliğin kurtuluşuna hizmet etmek için feda etmek gerekmekteydi!”

26. “Erkek Dergileri,” *Nokta*, 4/12 (30 Mart 1986)